

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 23.04.2024 р. №4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА
Наказ від «24» квітня 2024 р. № 70

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ (ВИКЛАДАЧІВ) ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ»**

Пояснювальна записка

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 року № 904, професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 року № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, «Положення про допризовну підготовку», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2000 року № 1770, «Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1443.

Освітня програма також враховує основні положення Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний вчитель (викладач) предмета «Захисту України» закладу освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої Програми: професійний розвиток вчителів (викладачів) предмета «Захист України» відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Основні завдання Програми:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей вчителів закладів загальної середньої освіти для прогнозування надзвичайних ситуацій та адекватного реагування на них;
- поглибити й розширити знання вчителів закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі з метою посилення національного спротиву російській агресії;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей вчителів закладів загальної середньої освіти для активізації початкової військової підготовки в закладах освіти;
- удосконалити вміння вчителів закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;

- набуття знань про функції Збройних Сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості;
- засвоєння основ захисту України, цивільного захисту населення, домедичної допомоги, здійснення психологічної підготовки вчителів до захисту України;
- поглибити та розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін для посилення військово-патріотичного виховання здобувачів освіти.

Особливості організації освітнього процесу за освітньою програмою

Вивчення деяких питань модулів, окремих тем, послідовність вивчення, загальна кількість годин на вивчення тем можуть бути зміненими, окремі питання тем програми можуть бути перенесені в інші теми в залежності від загальної концепції робочої програми навчання.

Очікувані результати навчання можуть різнитися залежно від кваліфікаційної категорії та педагогічного досвіду слухачів.

Теоретична складова освітньої програми може бути реалізованою через лекції/відеолекції/вебінари/відеоконференції тощо. Практична складова – через практикуми/навчальні тренінги/семінари/майстер-класи тощо.

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення веб-конференцій з обов'язковою участю слухачів. Інші види занять в асинхронному режимі проводяться в різних форматах.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері базової середньої освіти та захисту України;
- сутності Концепції Нової української школи для покращення підготовки допризовної молоді;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту повної загальної середньої освіти для посилення обороноздатності держави;
- структури та змісту типової освітньої програми та освітньої програми закладу освіти, типового навчального плану та робочого навчального плану, модельної програми та навчальної програми;
- планування освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти;
- академічної свободи вчителя в організації освітнього процесу.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту базової середньої освіти, типової освітньої програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (освітніх програм, укладених науковими установами, іншими суб'єктами освітньої діяльності, що затверджені у відповідному порядку), навчальних програм, попередніх результатів навчання учнів, їх освітніх потреб;
- формувати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;

- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, готовність стати на захист України, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Матеріально-технічне забезпечення: комп'ютерна техніка, офісне ПЗ, навушники, мікрофон, колонки, гаджети (планшет, смартфон), медичні засоби, обладнання STEM, постійний доступ до глобальної мережі «Інтернет», наявність облікового запису Google (особистого чи корпоративного).

1.	Розробник освітньої програми	Качуровський Віктор Семенович, методист вищої категорії центру національно-патріотичного виховання Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»; Камінський Олександр Ігорович, методист вищої категорії центру національно-патріотичного виховання Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»					
2.	Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) предмета «Захист України»					
3.	Мета програми	Формування, розвиток загальних і професійних компетентностей					
4.	Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Вчителі (викладачі) предмета «Захист України»					
5.	Напрямок освітньої програми	Професійна компетентність вчителя (викладача) предмета «Захист України»					
6.	Зміст освітньої програми	№ з/п	Освітній компонент (модуль, тема)	Засоби провадження			
				Кількість годин			
				лекційні	семінарські	практичні	усього
		1.	Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів XXI століття	4		2	6
		1.1.	Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу	2			2
		1.2.	Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традиції та інновацій	2			2
1.3.	Національна ідентичність в історичному вимірі			2	2		

		2.	Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку	2		18	20
		2.1. Інваріантна складова модуля		2		12	14
		2.1.1.	Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах НУШ	2		2	4
		2.1.2.	Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності			2	2
		2.1.3.	Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти			2	2
		2.1.4.	Психологічна підтримка учасників освітнього процесу			6	6
		2.2. Варіативна складова модуля				6	6
		2.2.1.	Інклюзивна освіта: теорія і практика			6	6
		2.2.2.	Формування команди для розвитку культури демократії в школі			6	6
		2.2.3.	Побудова індивідуальної програми професійного розвитку вчителя			6	6
		3.	Модуль 3. Фаховий. Організація освітнього процесу із предмета «Захист України»	4	2	30	36
		3.1. Інваріантна складова модуля		4	2	12	18
		3.1.1	Нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення викладання захисту України та військово-патріотичного виховання учнів в умовах оновлення змісту освіти	2			2
		3.1.2	Організаційно-методичні вимоги до підготовки та проведення уроку захисту України і заходів військово-патріотичного виховання	2			2
		3.1.3	Оцінювальна діяльність учителя захисту України			2	2
		3.1.4	Особливості навчання учнів розділів і тем навчальної програми предмета «Захист України»		2	4	6
		3.1.5	Організація та проведення навчально-польових занять зі старшокласниками			2	2
		3.1.6	Організація військово-патріотичного виховання в закладах освіти			4	4
		3.2. Варіативна складова модуля				18	18

		3.2.1.	Дії учасників освітнього процесу у надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру			6	6
		3.2.2.	Формування безпекової складової професійної компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти			6	6
		3.2.3.	Міжнародне гуманітарне право (МГП): актуальність та практичне значення			6	6
		3.2.4.	Ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами: інформування, алгоритм дій			6	6
		3.2.5.	Діджиталізація освітнього процесу			6	6
		3.2.6.	Освітнє середовище закладу освіти: виміри безпеки			6	6
		3.2.7.	Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників			6	6
		3.2.8.	ІІІ як помічник учителя: практичні інструменти			6	6
		3.2.9.	Реалізація інтегративного підходу в освіті: інтегровані курси й уроки			6	6
		4.	Модуль 4. Діагностико-аналітичний			8	8
		4.1.	Установче заняття. Вхідне діагностування			2	2
		4.2.	Конференція з обміну досвідом			2	2
		4.3.	Захист випускних робіт			2	2
		4.4.	Вихідне діагностування			2	2
			Разом:	10	2	60	72
	Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	72 год / 2,4 ЄКТС					
	Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована					
	Вид підвищення кваліфікації	Навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації					
	Перелік компетентностей, що	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4);					

	вдосконалювати муться	A2 Предметно-методична компетентність (A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, A2.6, A2.7); A3 Інформаційно-цифрова компетентність (A3.1, A3.2, A3.3); B1 Психологічна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3, B1.4); B2 Емоційно-етична компетентність (B2.1, B2.2, B2.3); B3 Компетентність педагогічного партнерства (B3.1, B3.2, B3.3); V1 Інклюзивна компетентність (V1.1, V1.2, V1.3); V2 Здоров'язбережувальна компетентність (V2.1, V2.2, V2.3, V2.4, V2.5); V3 Проєктувальна компетентність (V3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
	Очікувані результати	Удосконалення загальних та професійних компетентностей
	Особа (особи), які виконують освітню програму	Рогова В.Б. Пашенко Д.І. Перерва В.С. Бачинська Є.М. Сотніченко І.І. Довгань А.І. Часнікова О.В. Шевченко А.М. Слободяник Г.І. Качуровський В.С. Камінський О.І. Лисенко Н.І. Тіщенко А.В. Мазуркевич І.В. Плівачук К.В. Борбіт А.В. Славінська М.О.
	Строки виконання програми	Календарний рік
	Місце виконання освітньої програми	Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква, 09107)
	Вартість надання освітньої послуги	Собівартість обраховується в залежності від наповнення груп згідно з вимогами чинного законодавства
	Мінімальна та максимальна кількість осіб у	25-30 осіб

	групі	
	Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідectво про підвищення кваліфікації
	Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/ програма:

Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів XXI століття

Тема 1.1. Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу

Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу: огляд класичних та сучасних підходів. Аналіз програм та національних стратегій розвитку людського капіталу європейських країн та України. Переваги та обмеження у розумінні ролі освіти в процесі формування людського капіталу. Розгляд перспектив розвитку освіти та її впливу на людський капітал у майбутньому. Реалізація інноваційного освітнього проєкту на всеукраїнському рівні за темою «Модель національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти у викликах воєнного/повоєнного часу».

Тема 1.2. Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій

Гуманістичні підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Генеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

Тема 1.3. Національна ідентичність в історичному вимірі

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність в становленні української національної та громадянської ідентичності. Пошукова та творча діяльність учнів у формуванні національної та патріотичної діяльності.

Очікувані результати за соціально-гуманітарним модулем охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутності людського капіталу та його впливу на соціально-економічний розвиток;
- ролі освіти у формуванні кваліфікаційного потенціалу суспільства та індивідуального розвитку кожної особистості;

- впливу освіти на здоров'я, економічний розвиток, соціальну стабільність та культурні процеси;
- суті наступних методологічних принципів виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності;
- способів забезпечення якості іншомовної освіти та рівного доступу до неї;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів;
- сутності української національної ідеї;
- ролі духовно-морального фактору та духовної свідомості в справі становлення національної ідентичності, мотивації багатьох поколінь українців до захисту своєї Батьківщини.

Уміння:

- аналізувати взаємозв'язок між рівнем освіти нації та її економічними показниками;
- синтезувати інформацію щодо ефективних підходів до розвитку освіти для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- створювати стратегії та програми розвитку освіти з урахуванням потреб сучасного ринку праці та соціокультурних вимог;
- використовувати нові досягнення в психології чи фізіології для поліпшення результативності своєї роботи;
- ефективно використовувати можливості цифрових технологій;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням упровадження дистанційного навчання;
- використовувати нетрадиційні форми уроків для підвищення мотивації учнів до навчання;
- чітко і переконливо висловлювати свої думки про історичні аспекти національної ідентичності та ефективно обмінюватися інформацією з іншими.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- підтримка принципу доступності освіти для всіх шарів суспільства, незалежно від соціального статусу чи матеріального стану;
- готовність до впровадження нових методів та технологій у освітній процес для підвищення ефективності освіти;
- усвідомлення важливості знань як основного ресурсу для розвитку суспільства та самореалізації особистості;
- усвідомлення власної ролі у формуванні та розвитку людського капіталу як ключового чинника сталого розвитку суспільства;
- усвідомлення об'єктивної необхідності впровадження інновацій в освітньому процесі при виникненні нових наукових знань у психології, фізіології, антропології;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- постійне вдосконалення мотиваційних стратегій залучення учнів до вивчення іноземних мов;
- усвідомлення ролі вчителя як фасилітатора освітнього процесу;
- усвідомлення своєї національної ідентичності, але при цьому відкритість для самокритики і вільність від націоналістичних уявлень.

Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку

2.1. Інваріантна складова модуля

2.1.1. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах НУШ

Основні ідеї та принципи НУШ. Аналіз впливу освітньої реформи НУШ на зміни в педагогічній практиці. Ключові аспекти професійного розвитку в умовах НУШ. Роль педагога у процесі реформування освіти. Визначення інструментів та методів професійного розвитку

педагогів. Перспективи професійного розвитку вчителів в контексті НУШ.

2.1.2. Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності

Поняття «критерії оцінювання» та «індикатори якості педагогічної діяльності», їх взаємозв'язок та значення у педагогічній практиці. Розгляд основних видів критеріїв якості педагогічної діяльності відповідно до вимог «Абетки для директора». Пояснення та приклади індикаторів, що відображають кожен з цих критеріїв. Практика оцінювання та самооцінювання педагогічної діяльності. Застосування критеріїв та індикаторів педагогічної діяльності до підготовки до проходження сертифікації та атестації.

2.1.3. Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти

Фізична безпека: створення безпечного освітнього середовища. Поняття фізична безпека, безпечне освітнє середовище. Дитина у безпеці. Інформаційна та цифрова безпека. Поняття інформаційної безпеки. Поняття цифрової безпеки. Інформаційна культура та інформаційна гігієна. Джерела інформації. Види медіа, їх вплив на споживача інформації. Вправа «Новина з телефону». Вправа «Факт, судження, фейк».

2.1.4. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу

Тема 1. Психологічні аспекти створення сприятливого безпечного середовища в закладі освіти

Поняття безпечного і здорового освітнього середовища. Причини недостатнього рівня розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. Указ Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі». Особливості спілкування дорослих, що актуалізують агресивну поведінку учнів.

Тема 2. Техніки та методи самоцілення та саморегуляції особистості

Підходи до реагування на наслідки надзвичайних ситуацій. Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення у дітей різних вікових категорій, вплив стресу на успішність навчання учнів. Шляхи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в учнів.

Тема 3. Життєстійкість особистості в кризових ситуаціях

Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес. Опановування прийомами, які сприяють управлінню стресом та відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії подолання стресу.

Очікувані результати за інваріантною складовою професійного модуля охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутності і значення фізичної, інформаційної та психологічної безпеки;
- особливостей створення безпечного освітнього середовища;
- рівнів відповідальності реалізації фізичної безпеки в закладі освіти;
- емоційного інтелекту та його складових;
- психологічних основ емоційно-вольової саморегуляції;
- принципів цілісності душі та тіла людини, фізичного та психічного;
- стресових емоційних станів та екологічних (конструктивних) способів вираження емоцій;
- алгоритму роботи з тривожними думками;
- важливості самоусвідомлення та напрацювання навичок емоційно-вольової саморегуляції в професійній діяльності педагогів;

- наслідків впливу стресових емоцій на стосунки з оточуючими та здоров'я педагога;
- психологічних особливостей різних видів спілкування;
- правил і технік конструктивної комунікації;
- можливостей діагностування та попередження конфліктів у педагогічній взаємодії;
- проблемних зон щодо налагодження безконфліктної професійної та особистої взаємодії;
- розвитку психологічної стійкості та резильєнтності.

Уміння:

- організовувати та створювати безпечне освітнє середовище;
- уміння орієнтуватися в інформаційному середовищі, розрізняти інформацію;
- уміння надавати першу психологічну допомогу за допомогою технік та прийомів;
- відновлювати психічну рівновагу та перебувати у ресурсі;
- застосовувати психологічні методи та техніки саморегуляції: керувати диханням, тонусом м'язів, техніки заземлення, постукування; трансформувати тривожні думки та самостійно знижувати стан внутрішньої тривоги;
- створювати психологічно безпечний освітній простір;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- моделювати ситуації, що потребують критичного мислення й нестандартного розв'язання проблем;
- вибудовувати діалогове навчання з усіма учасниками освітнього процесу як рівноправними партнерами;
- здатність працювати в команді з усіма учасниками освітнього процесу;
- надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- самоповага й повага до інших людей, справедливість, гідність, чесність, турбота;
- готовність до змін;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність;
- педагогіка партнерства;
- готовність упроваджувати знання та уміння в практику освітньої діяльності.

2.2. Варіативна складова модуля

2.2.1. Інтегративна освіта: теорія та практика

Тема 1. Організація інтегративного освітнього середовища: алгоритм дій закладу освіти

Принципи та практичні аспекти створення інтегративного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб учнів з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Підтримка педагогів у розвитку адаптивних методик навчання, а також створення безбар'єрного фізичного та соціального середовища. Організація професійного розвитку педагогічного колективу з питань інтегративної освіти, сприяння співпраці з батьками учнів з особливими освітніми потребами, впровадження системи моніторингу та оцінювання ефективності інтегративного середовища.

Тема 2. Психолого-педагогічний супровід інтегративного навчання дітей з особливими освітніми потребами

Роль та функції психологів та педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку кожного учня, незалежно від його особливостей. Методи та стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію навчального процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку учнів, а також виявлення та вирішення можливих труднощів. Взаємодія з батьками учнів та іншими учасниками освітнього процесу з метою підтримки та співпраці у створенні ефективного інтегративного середовища. Кращі практики та інноваційні підходи до психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на забезпечення успішного навчання та розвитку всіх дітей.

Тема 3. Урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі

Вплив вікових особливостей на навчання та розвиток дітей з різними видами особливих освітніх потреб, включаючи інтелектуальні, фізичні, емоційно-психологічні та соціальні аспекти. Індивідуальні особливості кожного учня: ступінь функціональних можливостей, стиль навчання, інтереси та потреби, а також специфічні особливості, пов'язані з конкретними освітніми труднощами. Стратегії та методики адаптації освітнього процесу до врахування цих особливостей з метою забезпечення успішного навчання та розвитку кожного учня. Співпраця між педагогами, психологами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу у створенні індивідуалізованих підходів до навчання та підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

2.2.2. Формування команди для розвитку культури демократії в школі

Тема 1. Демократичне врядування

Принципи демократичного врядування. Участь – основа демократичної культури школи. Шкільні правила на основі цінностей демократії.

Тема 2. Командна взаємодія

Командотворення: формування команди, тимбілдінг. Ролі та лідерство у командах. Фасилітація як інструмент взаємодії та розвитку команд. Методи фасилітації, мотивації учасників, досягнень результатів роботи в команді.

Тема 3. Життєздатність команди

Створення команди для виконання завдання, прояву ролей та командного лідерства. Можливості мотивації до участі у команді. Зростання через лідерство в команді.

Діяльність шкільних команд. Мотивація учасників/учасниць команди.

2.2.3. Побудова індивідуальної програми професійного розвитку вчителя

Нормативно-правове забезпечення безперервного професійного розвитку педагогічних працівників. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Керівник закладу освіти». Визначення індивідуальних професійних запитів. Формувального індивідуального плану професійного розвитку.

Очікувані результати за варіативною складовою професійного модуля охоплюють:

Знання і розуміння:

- теоретичних засад інклюзивної освіти, її цілей, принципів та основних концепцій;
- розуміння того, що інклюзивна освіта ґрунтується на ідеї включення всіх учнів у освітній процес, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- історії розвитку інклюзивної освіти та міжнародних стандартів;
- методів та підходів до реалізації інклюзивної освіти в закладах освіти, включаючи розробку індивідуальних програм розвитку та індивідуальних навчальних планів та програм, використання різноманітних методів навчання та оцінювання, а також підтримку соціально-емоційного розвитку учнів;
- складових професійної компетентності педагога;
- основних принципів та підходів до побудови індивідуальної програми професійного розвитку вчителя;
- важливості безперервного професійного розвитку педагогічних працівників;
- принципів демократії в школі;
- сутності поняття «команда», ролі та лідерство в команді, «фасилітація», сфери її застосування;
- мінімізації ризиків у роботі команди.

Уміння:

- виявляти та адаптувати навчальні матеріали та методики з урахуванням різних особливих освітніх потреб учнів;
- застосовувати засоби та методи інклюзивної педагогіки для створення сприятливого освітнього середовища для всіх учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості та потреби;
- добирати та практично застосовувати методи фасилітації в діяльності команд;
- визначати способи мотивації до участі у команді;
- моделювати можливості для лідерства кожного/-ї завдяки командній роботі;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;
- планувати свій професійний розвиток, враховуючи вимоги НУШ та потреби власної педагогічної практики.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність до змін у професійному житті;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність;
- розуміння труднощів, із якими можуть зіткнутися діти з особливими освітніми потребами, відчуття емпатії;
- відкритість до нових знань та методів, використання можливостей вивчення нових підходів та методик в освіті;
- відкритість до використання інноваційних засобів та стратегій для досягнення кращих результатів у навчанні та розвитку учнів;
- усвідомлення справедливості, рівності права всіх дітей на якісну освіту та доступ до освітніх можливостей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- оцінка переваги культури демократії у школі;
- демонстрування ціннісного ставлення до членів/кинь команди;
- мотивує членів команди;
- усвідомлює відповідальність за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для покращення власної професійної діяльності.

Модуль 3. Фаховий. Організація освітнього процесу із предмета «Захист України»

3.1. Інваріантна складова модуля

3.1.1. Нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення викладання захисту України та військово-патріотичного виховання учнів в умовах оновлення змісту освіти

Нормативно-правове забезпечення захисту України, цивільного захисту та охорони життя і здоров'я. Навчально-методичне забезпечення викладання захисту України та військово-патріотичного виховання. Система національної безпеки України. Законодавство України про оборону, військову службу. Спрямованість освітнього процесу на удосконалення загальновійськової підготовки захисників і захисниць України. Набуття знань про функції Збройних Сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості.

3.1.2. Організаційно-методичні вимоги до підготовки та проведення уроку захисту України і заходів військово-патріотичного виховання

Компетентнісний підхід до організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти з урахуванням ключових компетентностей як результату готовності до захисту України. Ключові аспекти організації та методика проведення уроків захисту України. Вказівки щодо підготовки матеріалів для уроків, вибору методів та форм роботи з учнями, а також врахування індивідуальних особливостей. Розробка інтерактивних і цікавих завдань, спрямованих на формування патріотичних цінностей та активної громадянської позиції.

3.1.3. Оцінювальна діяльність учителя захисту України

Види оцінювання навчальних досягнень учнів. Рівень компетентності, бали та критерії оцінювання якості знань, умінь і навичок учнів. Використання контрольних вправ для підсумкового оцінювання знань і умінь учнів.

3.1.4. Особливості навчання учнів розділів і тем навчальної програми предмета «Захист України»

Зміст розділів та тем програми предмета «Захист України». Особливості навчання учнів з розділів вогнева та тактична підготовка. Моделювання бойових ситуацій та їх розкриття, основні події в процесах ведення збройної боротьби, розв'язування вогневих задач на ураження противника як процес знищення цілей вогнем із різних видів зброї. Інноваційні методики проведення тем з домедичної допомоги.

3.1.5. Організація та проведення навчально-польових занять зі старшокласниками

Орієнтовний план проведення навчально-польових зборів/занять. Теми, які виносяться на навчально-польові збори/заняття та особливості їх проведення. Сучасні виклики щодо проведення навчально-польових зборів/занять та шляхи їх вирішення.

3.1.6. Організація військово-патріотичного виховання в закладах освіти

Інтеграція військово-патріотичного виховання у освітній процес через різноманітні форми та методи роботи з учнями. Особливості проведення військово-патріотичних заходів. Роль педагогічного колективу, батьківської громадськості та місцевих громадських організацій до спільної роботи з організації військово-патріотичного виховання. Формування учнівського колективу, який бере активну участь у військово-патріотичних заходах, змаганнях тощо. Вдосконалення роботи з військово-патріотичного виховання шляхом аналізу результатів та впровадження інноваційних підходів.

Очікувані результати за інваріантною складовою фахового модуля охоплюють:

Знання й розуміння:

- вимог законодавства України про національну безпеку і роль Збройних Сил в захисті незалежності і територіальної цілісності держави;
- вимоги міжнародного гуманітарного права та Статутів Збройних Сил України щодо форм і методів ведення збройної боротьби;
- риси основних видів бою та володіння зброєю для досягнення бойового завдання.

Уміння:

- оцінювати комунікативну ситуацію і приймати професійне рішення та планувати комунікативні дії;
- володіти культурою відповідно до правил поведінки учасника бойових дій;
- моделювати бойові ситуації та розкривати, основні події в процесах ведення збройної боротьби;
- розв'язувати вогневі задачі на ураження противника як процес знищення цілей вогнем з різних видів зброї;
- проводити розрахунки для прогнозування можливих результатів бойових дій;
- діяти при загрозі та застосуванні противником зброї масового ураження та виникненні надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального та воєнного характеру;
- самостійно знаходити, аналізувати та добирати необхідну інформацію, обробляти її, зберігати та передавати її за допомогою технічних засобів та інформаційних технологій.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлення значення військової справи для розвитку патріотичної особистості та шанування державних символів України, які концентровано виражають провідну роль нації у становленні власної держави;
- усвідомлення важливості знань та мислення під час постановки чи виконання бойових

завдань;

- розуміння катастрофічного впливу ядерної, хімічної та біологічної зброї як руйнівної сили;
- розуміння впливу військових дій та надзвичайних ситуацій різного характеру на природу.

3.2. Варіативна складова модуля

3.2.1. Дії учасників освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру

Тема 1. Надзвичайні ситуації та їх наслідки

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки НС. Рівні надзвичайних ситуацій. Наслідки надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру. Режим надзвичайної ситуації. Повідомлення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації та постійне інформування про зміни ситуації.

Тема 2. Послідовність дій у надзвичайних ситуаціях природного характеру

Характеристика зон стихійного лиха (ураганів, затоплень, пожеж). Правила поведінки і дії працівників під час НС природного характеру. Правила евакуації для працівників закладу освіти. Порядок евакуації.

Тема 3. Алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру

Захист населення від небезпечних факторів. Колективні засоби захисту населення. Дії в ситуації вчинення терористичного акту (вибуху). Дії при виявленні вибухових пристроїв або підозрілих предметів. Дії у випадку обвалення будівель, споруд. Дії у випадку перебування під завалом.

3.2.2. Формування безпекової складової професійної компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти

Тема 1. Надзвичайні ситуації та послідовність дій при їх виникненні

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки НС. Наслідки надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру. Повідомлення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації та постійне інформування про зміни ситуації. Дії учасників освітнього процесу у надзвичайних ситуаціях.

Тема 2. Основи надання першої допомоги

Алгоритм дії при наданні першої невідкладної допомоги: огляд місця події; виявлення небезпечних факторів, що загрожують постраждалим та оточуючим; оцінка стану постраждалого, первинний огляд постраждалого; виклик швидкої медичної допомоги; стабільне положення постраждалого, що втратив свідомість. Серцево-судинна та дихальна системи людини. Серцево-легенева реанімація (СЛР): штучна вентиляція легень без спеціального устаткування; техніка закритого (непрямого) масажу серця. Проведення реанімаційних заходів одним та двома рятувальниками.

Тема 3. Кабінет безпеки – складова безпечного освітнього середовища Нової української школи

Сутність понять безпека, освітнє середовище й безпечне освітнє середовище. Нормативно-правове підґрунтя створення та функціонування класів безпеки в ЗЗСО. Мета Всеукраїнського проєкту «Клас безпеки» та його реалізація в Київській області. Компетентнісний потенціал класу безпеки. Принципи організації освітнього простору в класі безпеки. Інформаційні зони класу безпеки.

3.2.3. Міжнародне гуманітарне право (МГП): актуальність та практичне значення

Тема 1. Права людини і збройний конфлікт. Принципи гуманності

Розуміння важливості захисту прав людини у мирний час та в період збройного конфлікту. Сфера застосування права прав людини і міжнародного гуманітарного права.

Тема 2. Ознайомлення з основними положеннями МГП «Право Гааги та право Женеви»

Визначення основних категорій міжнародного гуманітарного права, види збройних конфліктів. Пояснення умов, сутності та особливостей застосування «Права Гааги» та «Права Женеви».

Тема 3. Захист цивільних осіб в умовах збройного конфлікту

Пояснення механізму захисту цивільних осіб у міжнародному гуманітарному праві.

3.2.4. Ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами: інформування, алгоритм дій

Тема 1. Інформування щодо ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами

Наочне інформування за тренерською методикою The Halo Trust.

Тема 2. Методика викладання безпекової поведінки учнів в умовах правового режиму воєнного стану

Тематичні обговорення «Безпечне середовище», «Алгоритм безпечних дій».

Тема 3. Алгоритм дій відповідно до нормативно-правової бази

Робота з нормативними документами щодо безпекової ситуації.

3.2.5. Діджиталізація освітнього процесу

Тема 1. Застосування хмарних сервісів для реалізації практичної складової навчальних програм

Хмарні сервіси для зберігання і синхронізації даних. Переваги та недоліки використання хмарних сервісів на практичних роботах. Створення дидактичних матеріалів засобами хмарних технологій.

Тема 2. Створення цифрових інтерактивних вправ

Застосування цифрових інтерактивних ресурсів на різних етапах засвоєння навчального матеріалу. Формування системи базових знань, практичних умінь і навичок систематичного та логічного застосування цифрових інструментів, інтерактивних ресурсів та цифрових технологій у професійній діяльності.

Тема 3. Віртуальні платформи для групової роботи за індивідуальними завданнями

Використання електронних віртуальних платформ для забезпечення ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, підтримки активного та інтерактивного навчання, корекції та адаптації освітнього процесу відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти.

3.2.6. Освітнє середовище закладу освіти: виміри безпеки

Тема 1. Дії в умовах надзвичайних станів та надзвичайних ситуацій

Поняття про надзвичайні ситуації та надзвичайні події. Вміст та складання тривожної валізи. Правила поведінки під час різних видів обстрілів та виходу із зони бойових дій. Безпека людини в умовах наявності мін, вибухонебезпечних та підозрілих предметів. Типи мінно-вибухових травм та надання першої домедичної допомоги. Види терористичних проявів, способи дій терористів та захист населення від них. Порядок дій людини в натовпі.

Тема 2. Перша медична доглядська допомога

Заходи проведення серцево-легеневої реанімації. Підтримання і відновлення кровообігу. Підтримання і відновлення дихання. Періоди та ознаки смерті. Повернення потерпілих до життя. Претермальні стани. Гемостаз, види кровотеч, методи зупинення кровотеч. Допомога при опіках та відмороженнях.

Тема 3. Ментальне здоров'я та кібербезпека

Само- та взаємодопомога при панічному нападі, тривозі, істеричі, ступорі, апатії, проявах гніву, злості, агресії. Заходи підтримки постраждалого під час надзвичайних ситуацій.

3.2.7. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників

Тема 1. Використання Google сервісів у професійній діяльності педагога

Вимоги до цифрової компетентності педагога. Google акаунт. Сервіси Google (Gmail, Google Calendar, Google Перекладач, Google Drive, Google Meet, apps, групи Google, Google Class, Google Sites, персональний пошук тощо), їх можливості. Робота з Google диском, Google документами. Надання різних видів доступів до документів.

Тема 2. Використання онлайн інструментів для підвищення ефективності освітнього процесу

Підвищення мотивації учнів, залучення їх до взаємодії в освітньому процесі, підвищення якості навчання, формування необхідних компетентностей. Огляд онлайн інструментів для підвищення ефективності освітнього процесу: хмарка слів, QR-коди, анаграми, ребуси, ментальні карти, інтерактивні вправи, онлайн-тести, комікси, віртуальні дошки, веб-квести. Створення, поширення та класифікація інтерактивного навчального контенту.

Тема 3. Створення інтерактивного навчального контенту

Використання інтерактивних технологій в комплексі з інформаційно-комунікаційними, проєктними технологіями, проблемним навчанням. Застосування цифрових освітніх ресурсів дозволяє: здійснювати зворотній зв'язок у процесі навчання; зробити навчання більш інтенсивним; підвищити унаочненість навчального матеріалу; забезпечити пошук інформації із різноманітних джерел; індивідуалізувати навчання для максимальної кількості дітей з різними стилями навчання і різними можливостями сприйняття.

Онлайн сервіси для розроблення дидактичних матеріалів. Поради та рекомендації щодо створення якісного дистанційного курсу в контексті компетентнісного підходу.

3.2.8. ШІ як помічник учителя: практичні інструменти

Тема 1. Застосування генеративних чатів в професійній діяльності учителя

Поняття ШІ. Поняття генеративного чату. Prompt, правила написання. Чат GPT, Gemini, Copilot, Perplexity.

Тема 2. Створення освітніх продуктів за допомогою сервісів ШІ

Створення презентацій в сервісах gamma, prezo.ai. Створення музики в сервісі strofe. Створення анімації – sketch.metademolab. Створення відео – pixverse.ai. Генерування зображень ШІ.

Тема 3. Антиплагіатні системи ШІ

Поняття антиплагиату ШІ. Copyleaks, Winston AI, ContentDetector.AI, CrossPlag AI GPTZero, Content at Scale, ZeroGPT, Illuminarty, TraceGPT AI Plagiarism Checker, GPTKit.

3.2.9. Реалізація інтегративного підходу в освіті: інтегровані курси й уроки

Тема 1. Сутність і система основних понять інтегрованого підходу в освіті

Розкриття сутності та системи основних понять інтегративного підходу в освіті; ознайомлення слухачів із теорією і практикою зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження його у практику педагогічної професійної діяльності.

Тема 2. Інтегрований курс: досвід і перспективи

Висвітлення ключових ознак інтегрованого курсу, розроблення та впровадження якого націлює на виявлення в кількох навчальних предметах чи галузях знань однотипних елементів (проблем, подій, закономірностей тощо) і поєднання їх у якісно нову цілісність, що дає змогу глибоко вивчати те чи інше явище і розглядати його всебічно, сприяє появі пізнавального інтересу в здобувачів освіти з різним типом мислення та зумовлює належний рівень засвоєння програмного матеріалу.

Тема 3. Інтегрований урок: розроблення й особливості проведення в сучасній школі

Акцент на формування професійних компетентностей педагогів із питань основного інструментарію, необхідного для розроблення інтегрованого уроку, та умов і особливостей його проведення в сучасній школі.

Очікувані результати за варіативною складовою фахового модуля охоплюють:

Знання і розуміння:

- розуміння видів надзвичайних ситуацій: соціального, воєнного та природного характеру;
- визначення основних етапів та принципів організації заходів захисту в умовах надзвичайних ситуацій;
- підходи до організації освітнього простору в класі безпеки;
- здатність обирати та використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів;
- здатність здійснювати оцінювання та моніторинг навчання учнів на засадах компетентнісного підходу;
- правила безпечної поведінки в мережі інтернет;
- особливості використання різних видів електронних цифрових ресурсів, у тому числі для підтримки навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- класифікація та особливості використання різних видів електронних ресурсів, наявних освітніх цифрових ресурсів, у тому числі для підтримки навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- особливостей застосування інструментів штучного інтелекту в освіті;
- використання антиплагіатних програм на виявлення ШІ;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів предметів/інтегрованих курсів освітньої галузі, їх оцінювання та організації їхнього самоконтролю, відстеження прогресу учнів у навчанні;
- вітчизняних освітніх традицій та здобутків кращих міжнародних освітніх систем;

Уміння:

- планувати та виконувати евакуаційні процедури в разі надзвичайних ситуацій;
- працювати в команді, координувати дії групи та, у необхідних випадках, брати на себе лідерську роль для досягнення спільної мети;
- орієнтуватися у використанні особливо чутливого контенту теми МГП;
- аналізувати та оцінювати юридичні наслідки порушення норм МГП;
- використовувати цифрове освітнє середовище для навчання, моніторингу та контролю його якості;
- добирати та використовувати цифрові інструменти для професійного спілкування та спілкування з учасниками освітнього процесу;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- використовувати цифрове освітнє середовище для навчання, моніторингу та контролю його якості, залучати до розбудови цифрового освітнього середовища зацікавлених осіб та організації;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- створювати освітні продукти за допомогою сервісів ШІ;
- перевіряти текстові матеріали на плагіат;
- здійснювати супровід роботи учнів зі ШІ;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію навчальних предметів/інтегрованих курсів;
- добирати традиційні та інноваційні методики навчання;
- поєднувати різні форми, методи та прийоми роботи при організації проєктної діяльності.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- розвиток відповідальності та дбайливого ставлення до безпеки учасників освітнього процесу та їхнього оточення;

- розвинута відповідальність та розуміння важливості першої допомоги у випадках, коли критично важливо швидко реагувати у разі невідкладного стану людини;
- здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини і громадянина;
- здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, розуміння правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій;
- мотивація до проєктування, створення, поширення нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів для власної педагогічної діяльності;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, розуміння правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій;
- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері за допомогою цифрових технологій та електронних (цифрових) освітніх ресурсів;
- готовність упроваджувати здобуті знання та уміння про ІІІ в практику освітньої діяльності;
- планування освітньої діяльності, самостійної розробки дидактичних матеріалів; формування умов досягнення успішного результату практичної діяльності, виховання ціннісного ставлення до особистісних здобутків навчання;
- готовність самостійно впроваджувати STEM-проєкти в практику освітньої діяльності.

Рекомендовані джерела

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: <https://bit.ly/3FQSmDs>
2. Аксініна І., Войтанішек О., Саніна О. Педагогічний коучинг: новація в шкільному менеджменті. *Директор школи*. 2018. № 23-24, С. 10-20.
3. Алгоритм дій місцевих органів виконавчої влади органів місцевого самоврядування, органів управління освітою, керівників закладів освіти щодо забезпечення укриття учасників освітнього процесу. URL: <https://bit.ly/3YnKDDS>
4. Андрющенко О.О. Сутність феномену «рефлексивні вміння педагога». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 51 (104), С. 67-73.
5. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: <http://kpi.ua/1102-7>.
6. Безпека під час навчання: рекомендації щодо організації укриття. URL: <https://bit.ly/3YITGVN>
7. Бех І.Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. *Рідна школа*. 2011. №8-9, С. 9-14.
8. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2019. 240 с. URL: <https://bit.ly/3WgK1Ou>
9. Богомольний Б.Р., Кононенко В.В., Чуєв П.М. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. 412 с. URL: <https://bit.ly/3BypwoI>
10. Богосвятська А., Кудрик Л. Комунікативна компетентність педагога-коуча. *Зарубіжна література в школах України*. 2020. № 4, С. 12-17.
11. Військова психологія і педагогіка: підручник. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 576 с.
12. Військові статuti Збройних Сил України. Київ, 1999. 209 с
13. Воронова С.В. Коуч-технологія для директора школи. *Управління школою*. 2018. № 31-33, С. 80-94.
14. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2007. 190 с.
15. Галузяк В.М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2008. №4, С. 17-25.

16. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія : Вісник НАПН України*. 2009. № 2 (63), С. 51-60.
17. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3, С. 23-30.
18. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с.
19. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021 р. URL: <https://bit.ly/3ERW4L5>
20. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2007. С. 38-41.
21. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ: матеріали наук.-практич. конф.* URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=79>
22. Деякі питання організації та проведення супервізії : Наказ МОН від 18.10.2019 №1313. URL: <https://bit.ly/3Vm9jeg>
23. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
24. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан та ін.; за заг. ред. М.А. Скидана. Київ: Атіка, 2007. 92 с.
25. Домедична допомога (алгоритм маніпуляції): методичний посібник / В.О. Крилюк та ін. Київ, 2015. 228 с.
26. Домедична допомога в умовах надзвичайних ситуацій: практичний посібник / П.Б. Волянський та ін. Винниця: ФОП Панов А.М., 2016. 258 с.
27. Дубицкий А.Е., Семенов І.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф. Київ: Здоров'я, 1993. 462 с.
28. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи) : посібник / О.В. Богомолець та ін.; за ред.О.В. Богомолець, Г.Г. Роціна. Київ : Юстон, 2016. 211 с.: іл.
29. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків : ВГ «Основа», 2009. 176 с.
30. Євтух М.Б., Пінковська Е.А., Черкашина Т.В. Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання : навч.-метод. посіб. для педагогічних працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2015. 400 с.
31. Євтух М.Б., Черкашина Т.В. Педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення : підручник. Черкаси : Видав. Чабаненко Ю. А., 2017. 348 с.
32. Іллїна О.В. Проблема вмінь, необхідних для організаторської діяльності вчителя, в історії педагогічної думки. *Вісник Житомирського державного педагогічного університету*. 2018. № 24, С. 63-66.
33. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
34. Інноваційна військова освіта: стан та перспективи розвитку / І.С. Руснак та ін.: зб. наук. праць "Військова освіта" НУОУ ім. Івана Черняхівського. 2021. № 2 (44), С. 7–17.
35. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / авт.- укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : АПН, 2002. 136 с.
36. Ісаєва Г. Метод проєктів – ефективна технологія навчання. Підручник для директора. 2005. №9-10, С.4-10.
37. Калініна Л.М. Реформування освіти в Чеській республіці. Вересень. 2013. № 1-2 (62-63), С. 10-24.
38. Книш І.В. Кліпове мислення як норма та прояв геніальності. Нові виміри духовності на початку ХХІ століття : матеріали VI Міжнародної on-line конференції (24-25 травня 2018 року, Сумський державний університет) / за ред. проф. І.П. Мозгового. 2018. С. 48-49.
39. Кoberник О. М. Проєктивна педагогіка і національна школа. *Шлях освіти*. 2006. № 7, С. 7-9.

40. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fjy05x>. (дата звернення: 30.11.2022)
41. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст. 458.
42. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
43. Коноваленко Ю. Тьютори, Едвайсери, Коучі, Фасилітатори, Ментори, Наставники – розбираємось хто це. 2017. URL: <https://bit.ly/3UjIRjX>
44. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: <https://bit.ly/3Wl5vu3>
45. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
46. Костюк А.В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 2, С. 85-89.
47. Кочкурова О.В. Динаміка професійної ідентичності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12*. 2019. Вип. 25 (49), С. 200-205.
48. Кремень В.Г. Світ знання : людина, наука, освіта. Київ : Знання України, 2016. 87 с.
49. Кугуєнко Н.Ф. Активні та інтерактивні методи навчання як фактор забезпечення педагогіки успіху. *Джерело педагогічної майстерності*. 2008. № 2, С. 32-37.
50. Лукіяничук А.М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2010. Вип. 7, С. 370-381.
51. Любчак Н.М. Проєктні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 122, С. 144-150.
52. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : ВГ «Основа», 2008. 320 с.
53. Максименко С.Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. *Психолог*. 2005. № 1, С. 19-22.
54. Манько В.А. Проблемне навчання як актуальна науково-педагогічна проблема. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків, 2006. Вип. 25, С. 102-106.
55. Матюха Г., Салло Ю.В. Організація групової роботи на уроках англійської мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. С. 271-274.
56. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в школах у 2022/2023 навчальному році / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL: <https://bit.ly/3VVlO0D>
57. Мірошник О.Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. *Психологія і особистість*. 2015. № 1 (7), С. 162-173.
58. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
59. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. *Постметодика*. 2010. № (6)97, С. 2-15.
60. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. *Психологія і суспільство*. 2016. № 1, С. 96-112.
61. Навчальна кінезіологія: проста гімнастика для мозку. URL: <https://bit.ly/3XKqdVt>
62. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
63. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
64. Олійник П. Перша медична допомога. Львів: «Сполом», 2004. 289 с.
65. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і

методика здійснення. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4, С.36 – 42.

66. Опис цифрової компетентності педагогічних працівників / Н. Морзе та ін. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 1-53. Київ, 27-28.09.2019. URL: <https://bit.ly/3ineA6B>

67. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівня акредитації / В.С. Тарасюк та ін.; за ред. В.С. Тарасюка. Вінниця : Нова Книга, 2007. 144 с.: рис., табл.

68. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади : монографія / Л.Б. Лук'янова та ін. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.

69. Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій : методичні рекомендації для позашкільця / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL : <https://bit.ly/3VVIO0D>

70. Палько Т.В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Актуальні проблеми психології*. 2014. Т. 1. Вип. 41, С. 163-168.

71. Перцевий Ю.В., І.В. Вершиніна, Л.Г. Філько. Хімічна зброя. Бінарний урок з основ цивільного захисту та хімії. *Основи захисту Вітчизни*. 2013. № 9, С. 14–16.

72. Петрушкевич О. Ненасильницьке спілкування у школі – міф чи реальність? URL: <https://bit.ly/3EWB2eB>

73. Побірченко Н.А. Психодіагностика професійної ідентичності майбутніх вчителів : методичні рекомендації. Київ : БЦФ ТОВ «Дельфін», 2010. 45 с.

74. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Посібник для вчителя. Київ, 2014. 280 с.

75. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. дім «Освіта». 2020. 192 с.

76. Пометун О.І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.

77. Пометун О.І., Сущенко І.М. Основи критичного мислення: метод. посібник для вчителів. Дніпро: ЛПРА, 2016. 156 с.

78. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : Наказ МОН від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН від 23.06.2022 №586). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>

79. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.

80. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. № 5081-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 30, ст. 340.

81. Про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 27, ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>

82. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова КМУ від 09.01.2014 №11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>

83. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту : Постанова КМУ від 27.09.2017 №733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text>

84. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Наказ МОЗ України від 16.06.2014 р. № 398

85. Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115.

86. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 15, ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>
87. Про організацію навчання окремих категорій немедичних працівників навичкам надання першої невідкладної медичної допомоги : Наказ МОЗ України від 02.03.2009 р. № 132
88. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
89. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2020, № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
90. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 05.12.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
91. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: затверджений Законом України від 24.03.1999 р. № 548-XIV (зі змінами та доповненнями).
92. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: Наказ МОЗ України від 29.03.2017 р. № 346
93. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
94. Пучков І. Використання змішаного навчання при підготовці вчителів початкових класів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1 (13), С. 260-264.
95. Сак Т. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс: науково-методичний посібник. Київ: СПД-ФО Парашин І., 2011. 101с. URL: <https://cutt.ly/lnUhQDL>
96. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-методичний посібник / укладач А.В. Аносова; за заг. ред. Е.А. Пінковської, Т.В. Черкашиної. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 152 с.
97. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : Наказ МОЗ України від 25.09.2020 №2205, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>
98. Сенчина Н.Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.
99. Смагіна Т.М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти регіону: збірник матеріалів конференції. Житомир. 2017. С. 21-29.
100. Ставкова С. До питання вивчення та використання супервізії як соціальної технології. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3, С. 178-190.
101. Степанова Н.М., Кудін В.С. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152 с.
102. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с. URL: <https://bit.ly/3uQpcxT>
103. Стіл Дж., Мередіт К., Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів». Підготовлено для проєкту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Київ: Міленіум, 2001. 104 с.
104. Стрельников В.Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. *Постметодика*. 2010. № (6)97, С. 15-21.
105. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. Кухаренко та ін.; за ред. В.

Кухаренка. Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.

106. Технології професійного розвитку педагогів: навч.-метод. посіб. / упорядники: Т.М. Сорочан, М.І. Скрипник. Київ, 2016. 231 с. URL: <https://bit.ly/3j19Fso>

107. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд та ін.; наук. ред. О.І. Пометун. Київ: Плетиди, 2006. 220 с.

108. Тимошко Г.М. Управління формуванням професійного здоров'я педагогів. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 83. Ч. 2, С.102-107.

109. Удовицька Т.А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). *Вища освіта України*. 2013. Вип. 31. Т. VIII (50), С. 407-416.

110. Фісун О.В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2010. Вип. 34, С.133-139.

111. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості – через проблемне навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 10 (54), С. 313-318.

112. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидання, 2012. 224 с.

113. Черкашина Т.В. Сучасні педагогічні практики: педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: навчально-методичний посібник для педагогічних працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 162 с.

114. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. *Молодь і ринок*. 2012. № 12, С. 136-139.

115. Швець Т. Тьюторські компетенції, або Чому не кожен вчитель може стати тьютором. 2018. URL: <https://bit.ly/3irvxgm>

116. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 296 с.

117. Шуневич О.М. Фасилітативний підхід як умова трансформаційного навчання вчителів у післядипломній освіті. *Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції*. Рівне. 2018. С. 219-224.

118. Ярошін О.С. Збірка навчальних презентацій з предмета «Захист Вітчизни». Основи захисту Вітчизни. 2013. № 10, С. 14–16.